

GÖTEBORGSAVDELNINGEN

*Projekt **Din vardag** - Vår politik*

Delrapport 9

Funktionshinder och partipolitik

mars – maj 2014

© Linda Karlsson

Projektledare: Håkan Högberg
Projektassistent: Linda Karlsson

”Jag har fått kämpa väldigt hårt för att dra uppmärksamheten från min person. Att få människor att se något annat.”

Tack!

Tack till alla som har arbetat och varit delaktiga i projektet *Din vardag – Vår politik*, temaområde 9, en rapport om funktionsnedsatta i partipolitiken. Utan er hade denna rapport inte blivit till!

Tack till Arvsfonden, Göteborgs Stad och DHR Västra Götalands Distrikt för ekonomiskt bistånd och annat stöd, som gjort denna rapport möjlig.

Rapporten kan beställas från:

DHR Göteborgsavdelningen
Dalheimers hus,
Slottsskogsgatan 12,
414 53 Göteborg
tfn: 031-704 60 50

Rapporten kan hämtas i PDF-format från www.dhr.se/goteborg
© DHR Göteborgsavdelningen

Din vardag – Vår politik, ett treårigt projekt som syftar till ökad kunskap om rörelsehindrades livsvillkor. Målet är att ta fram verktyg för att driva intressepolitiska frågor.

Delrapport 9

Funktionshinder och partipolitik

Innehållsförteckning

Tack	3
Sammanfattning / Summary	6
1. Till beslutsfattare.....	7
2. Rekommendationer	8
3. Syfte med rapporten	9
3. Inledning, beskrivning av projektet och temat	9
3.1 Kontaktuppgifter.....	9
3.2 Projektets organisation	9
3.3 Referensgrupp.....	10
3.4 Ledningsgrupp.....	10
3.5 Resurspersoner.....	10
3.6 Observatör.....	10
4. Bakgrund till val av tema.....	11
4.1 Presentation av projektet.....	11
4.2 Mål och projektets arbetsform.....	11
5. Metod	12
5.1 Dokumentation.....	12
5.2 Utåtriktad aktivitet	12
6. Presentation av projektdeltagarna.....	13
7. Begrepp.....	14
8. Strategier	15
9. Resultat av frågorna under projektet	16
9.1 Frågor till deltagarna.....	16
9.1.1 Varför engagerar man sig politiskt.....	16
9.1.2 Om du inte är aktiv längre. Vad kommer det sig?	16
9.1.3 Om du haft uppdrag, vilka har det varit?	16
9.1.4 Har din funktionsnedsättning varit ett hinder för ditt politiska engagemang	17
9.1.5 Vilka frågor har du som hjärtefrågor inom ditt parti?	18
9.1.6 Har du valt att driva frågor som rör funktionshinder?	18
9.1.7 Är du engagerad i valrörelsen	18
9.1.8 Behöver du någon form av stöd för att klara ditt uppdrag i form av hjälpmedel eller tjänster? I så fall vilka? Om inte, vad önskar du?	18
9.1.9 I vilka situationer kommer funktionshinderfrågor upp på agendan?	19
9.2 Frågor till partiexpeditionerna.....	19
9.2.1 Vilka funktionshinderfrågor ligger på partiets åtgärdslista?	19

9.2.2	Att ha en annan etnisk bakgrund än svensk och ha en funktions-nedsättning är att ha dubbla hinder. Hur arbetar ert parti med den här typen av frågor?.....	20
9.2.3	DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade. Hur arbetar ditt parti med frågan?	20
9.2.4	Finns i partiet någon/några politiskt aktiva som har en funktions-nedsättning?	21
9.2.5	När det kommer till frågan att göra samhället tillgängligt används ofta argumentet att bygga tillgängligt kostar pengar. Men vad sker om man istället vänder på det och tittar på vad otillgängligheten kostar samhället?	22
9.2.6	Att inte kunna gå och rösta i den vallokal man tillhör på grund av bristande tillgänglighet är att frånta enskilda medborgare rätt att få delge sin röst i ett demokratiskt samhälle. Hur ser ert parti på detta?	22
9.3	Frågor till Valstugefolket	23
10.	Analys av svaren från cirkeldeltagarna	25
10.1.1	Varför engagerar man sig politiskt	25
10.1.2	Om du inte är aktiv längre Vad kommer det sig	25
10.1.3	Om du haft uppdrag vilka har det varit?	25
10.1.4	Har din funktionsnedsättning varit ett hinder för ditt politiska engagemang?	25
10.1.5	Vilka frågor har du som hjärtefrågor inom ditt parti	26
10.1.6	Har du valt att driva frågor som rör funktionshinder	26
10.1.7	Är du engagerad i valrörelsen	27
10.1.8	Behöver du någon form av stöd för att klara ditt uppdrag i form av hjälpmedel eller tjänster. I så fall vilka? Om inte vad önskar du?.....	27
10.1.9	I vilka situationer kommer funktionshinderfrågor upp på agendan?	27
10.2	Analys av svaren från partiexpeditionerna	28
10.2.1	Vilka funktionshinderfrågor ligger på partiets åtgärdslista	28
10.2.2	Att ha en annan etnisk bakgrund än svensk och ha en funktionsnedsättning är att ha dubbla hinder. Hur arbetar ert parti med den här typen av frågor?.....	29
10.2.3	DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter till att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade. Hur arbetar ditt parti med frågan?	30
10.2.4	Finns partiet någon/några politiskt aktiva som har en funktionsnedsättning	31
10.2.5	När det kommer till frågan att göra samhället tillgängligt används ofta argumentet att bygga tillgängligt kostar pengar, men vad sker om man istället vänder på det och tittar på vad otillgängligheten kostar samhället	33
10.3	Analys Valstugor.....	34
11.	Slutsatser.....	36
11.	Slutord.....	37
Bilaga 1	.....	38
Bilaga 2	.....	39-49
Bilaga 3	.....	50-54

Summary

Your everyday - Our policy is a three year project conducted by DHR Gothenburg Department with assistance from the State Inheritance Fund.

The project aims to reach people with motion impairments and work with their life stories based on themes that can be attached to the Convention on Persons with Disabilities rights.

In this report we have analyzed both the situation of party members with their own disability both what political status of disability issues has.

We will not provide any clear answers as the material is quite small but the results suggest that the parties in the Gothenburg area do not consider members disability as a merit, when selecting individuals for various political offices.

We also see that disability issues have no greater priority in the political discourse of the lots. Through two studies, we have been able to show a difference between the local party leaders and the rank and file, where party leaders still have a certain knowledge of disability policy issues, a knowledge that is basically absent in the infantry

Sammanfattning

Din vardag - Vår politik är ett treårigt projekt som bedrivs av DHR Göteborgsavdelningen med stöd från Arvsfonden.

Projektets syfte är att nå människor med rörelsenedsättningar och arbeta med deras livsberättelser utifrån teman som kan knytas till Konventionen om funktionsnedsattas rättigheter.

I denna rapport har vi analyserat dels situationen för partimedlemmar med egna funktionshinder dels vilken politisk status funktionshinderfrågorna har. Vi kommer inte med några klara svar eftersom materialet är ganska litet men resultaten pekar mot att partierna i Göteborg med omnejd inte anser medlemmars funktionsnedsättning som en merit, när man väljer ut personer för olika politiska uppdrag.

Vi ser också att funktionshinderfrågorna inte har någon större prioritet i den politiska diskussionen för partierna. Genom två undersökningar har vi kunnat visa på en skillnad mellan de lokala partiledningarna och fotfolket, där partiledningarna ändå har en viss kunskap i funktionshinderpolitiska frågor, en kunskap som i princip saknas hos fotfolket.

1. Till beslutsfattare

- Personer i våra undersökningar uppger att dysleksi och andra lässvårigheter gör det svårt att ta del av partiets interna information. Det är därför viktigt att denna typ av information görs tillgänglig för alla.
- Flera av projektdeltagarna med erfarenhet av politiskt uppdrag uppgav att behovet av praktisk assistans under sammanträden etc. kunde vara ett problem, särskilt om frågor med sekretess behandlades. Detta bör kommunerna ta fram riktlinjer för så att politiker med t.ex. personlig assistans kan genomföra sina uppdrag utan störningar. Problemet borde lyftas till SKL (Sveriges kommuner och landsting).
- Några av våra deltagare menade att all kommunikation, e-post etc. som sker via internet kan vara ett problem då vissa skärmar kan framkalla epileptiska anfall. En del personer kan på grund av sina funktionsnedsättningar har svårt att läsa från skärm. Detta gör att det är viktigt att nämnderna aktivt tar reda på hur de enskilda ledamöterna vill ha handlingar etc.
- I vår valstugeundersökning kunde vi se att funktionshinderfrågor inte är något som förs i den vardagliga politiska diskussionen. Detta fann vi förvånande eftersom stödet, till oss som lever med funktionsnedsättningar, drar ganska stora kostnader i budgeten. Partierna bör tänka över hur man i sin utbildning etc. ska lyfta funktionshinderfrågorna.
- Något vi inte närmare har studerat i denna rapport är den fysiska tillgängligheten till de lokaler som partierna använder för sin verksamhet. Vi vet sedan gammalt att den fysiska tillgängligheten lämnar en del att önska men vissa partier har lyft frågan i sina policydokument, se Vänsterpartiet. Att ha en verksamhet i tillgängliga lokaler så att alla medlemmar kan delta, borde vara en självklarhet för alla demokratiska partier.

2. Rekommendationer

Hur materialet kan användas för beslutsfattare:

- som beslutsunderlag
- som inspiration
- som kunskapsbas
- hämta exempel ur levnadsberättelserna

Hur materialet kan användas för intresseorganisationer:

- som uppslagsbok
- inspiration
- implementera metod och verktyg i verksamheten

3. Syftet med rapporten är

- att skapa underlag till funktionshinderpolitiska beslut.
- att inspirera andra funktionshinderföreningar till intressepolitiskt arbete.
- att implementera metoden i den ordinarie verksamheten inom funktionshinderföreningar.

3.1 Kontaktuppgifter

Projektledare	Håkan Högberg
Projektassistent	Linda Karlsson
Telefon kansliet	031- 704 60 50
E-post	goteborg@dhr.se
Besöksadress	DHR Göteborgsavdelningen Slottsskogsgatan 18
Postadress	DHR Göteborgsavdelningen Dalheimers hus Slottsskogsgatan 12 414 53 Göteborg

3.2 Projektets organisation

Projektägare är DHR Göteborgsavdelningen som i sin tur har utsett en ledningsgrupp. Ledningsgruppen har beslutsmandat från DHR Göteborgsavdelningens styrelse och fattar de beslut som behövs för att föra processen framåt och ser till att de ryms inom ramen för projektets budget. Ledningsgruppen och projektledaren stämmer av projektets framåtskridande en gång i månaden. Projektledaren eller någon från ledningsgruppen har ansvaret att informera styrelsen för DHR Göteborgsavdelningen om projektets arbete. Viss service och administration tillhandahålls av DHR Göteborgsavdelningens kansli. Vid behov kallar projektledaren in ytterligare resurspersoner. DHR, Göteborgsavdelningen och DHR Västra Götalands Distrikt stödjer projekt *Din vardag - Vår politik* och de anser att projektet är mycket viktigt för DHR:s påverkansarbete.

3.3 Referensgrupp

Thomas Martinsson, Göteborg stad

Pia Emanuelsson, Göteborgs Rättighetsbyrå

Elin Åkesson, ordförande DHR Göteborgsavdelningen

Inga-Lill Karlén Andersson

Mohammed Jaber, Ordförande DHR Västra Götaland

Anita Näslund, verksamhetsledare, DHR Göteborgsavdelningen

3.4 Ledningsgrupp

Håkan Högberg, projektledare

Linda Karlsson, projektassistent

Anita Näslund, verksamhetsledare, DHR Göteborgsavdelningen

Emma Rodriguez-Lundström, ledamot i DHR Göteborgsavdelningens styrelse

Sarah Jafari, DHR Göteborgsavdelningen

Martin Ekman, controller, DHR Göteborgsavdelningen

3.5 Resurspersoner

Marianne Enoksson, projekthandledare

Margreth Olsson, dokumentatör

3.6 Observatör

Per-Olof Larsson, forskare, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet.

4. Bakgrund till val av tema

Ofta när vi inom funktionshinderrörelsen kommer i kontakt med politiker får vi frågorna om varför vi inte engagerar oss partipolitiskt för att kunna påverka mer direkt. Under supervalåret 2014 föll det sig naturligt att titta närmare på hur det fungerar för personer med egna funktionshinder inom politiken. Vi fick också inspiration till detta genom Thomas Martinsson från Miljöpartiet som sitter i projektets Referensgrupp. När vi sedan gjorde en inventering bland tidigare deltagare i projektet, visade det sig att flera varit medlemmar i olika politiska partier. Då **blev ämnet än mer spännande**, eftersom vi inte tidigare har analyserat hur livet ser ut för våra medlemmar när de är partipolitiskt aktiva.

4.1 Presentation av projektet

Projektet *Din vardag - Vår politik* innebär också en organisationsutveckling för DHR genom att skapa nya metoder både för att få information från medlemmarna samt att föra ut den kunskap funktionshinderrörelsen har till exempel till myndigheter och politiker.

4.2 Mål och projektets arbetsform

Målet är att ta fram verktyg för att driva intressepolitiska frågor. Projektet *Din vardag - Vår politik* arbetar med temagrupper för att ta fram beslutsunderlag till myndigheter och politiker.

- Projektet driver tre temagrupper per år, sammanlagt nio temagrupper.
- Årets teman är: Vardagens ekonomi ur ett funktionshinderperspektiv, Diskriminering - Kränkning samt Funktionsnedsatta i partipolitiken.
- Öka kunskapen om livssituationen för innevånare med rörelsehinder genom att arbeta i temagrupperna för att dokumentera egna och andras erfarenheter inom det valda temat.
- Projektet synliggörs genom att varje temagrupp som avslutning genomför en utåtriktad aktivitet och syns i media.
- Projektet sammanställer en rapport som presenteras i seminarieform.
- Projektet tar fram metoder och verktyg för att göra människors vardags-erfarenheter till bra beslutsunderlag för samhället.
- Samtliga politiker i Västra Götalandsregionen skall ha kännedom om projektet *Din vardag - Vår politik*.

5. Metod

- Den första aktiviteten på detta tema var ett berättarcafé där intresserade deltagare kunde välja att gå vidare till studiecirkel.
- Vi arbetade med strukturerade frågor till cirkeldeltagarna. (Bilaga 1)
- Deltagarnas svar bearbetades och ligger till grund för denna rapport.
- Två enkätundersökningar genomfördes, en riktad till partiernas kanslier och en riktad till partiernas representanter i valstugorna. Enkäten skickades till de partier som fanns representerade i Göteborgs Kommunstyrelse innan valet i september 2014. Detta innebär att formuläret inte gick till Centerpartiet och Sverigedemokraterna. (Bilaga 2)
- Våra projektdeltagare gick två och två till samtliga centrala valstugor plus Frölunda Torg, Angered och Backaplan. Intervjuer gjordes även i centrala Mölnlycke i Härryda kommun. Besöken gjordes veckan innan valet. Våra utfrågare hade med sig formulär med frågorna och berättade hur svaren skulle användas.
- Detta innebar att vi även intervjuade representanter för partiet som inte finns i varken fullmäktige eller riksdagen. Det innebär också att om ett visst partis valstuga inte var bemannad fick de inte svara på våra frågor. (Bilaga 3)

5.1. Dokumentation

Berättelserna dokumenteras via mötesanteckningar.

5.2. Utåtriktad aktivitet

- Deltagarna var ute och genomförde en enkätundersökning riktad till partiernas representanter i valstugorna, inför valet 2014.
- Enkätens resultat redovisas i rapporten. (bilaga 3)
- Rapporten kommer att förmedlas till politiker och tjänstemän i Göteborgs stad samt Göteborgsbanken i riksdagen, den kommer också att presenteras vid ett seminarium.

6. Presentation av projektdeltagarna

Kvinna 50-talist	Var mycket politiskt aktiv när hon var yngre.
Kvinna 30-talist	Är inte politiskt aktiv men har alltid haft rötterna i partipolitik. Är intresserad.
Man 30-talist	Inte aktiv inom något parti, men politiskt intresserad.
Kvinna 60-talist	Inte varit aktiv, men har varit med i olika partier.
Kvinna 80-talist	Har inget intresse av partipolitik.
Kvinna 70-talist	Aldrig varit politiskt engagerad, funderade på att engagera sig i tonåren men tyckte att allt lät likadant.
Kvinna 30-talist	Har varit aktiv, men är det inte längre.
Man 60-talist	Inte aktiv men ansluten.
Man 60-talist	Har varit aktiv, men är det inte längre. Gedigen erfarenhet.
Man 60-talist	Är politiskt aktiv sedan 2010. Vill få in funktionshinder-perspektivet i politiken.
Kvinna 80-talist	Aldrig varit politiskt engagerad, funderade på att engagera sig i tonåren men tyckte att allt lät likadant.
Kvinna 70-talist	Har varit aktiv, men är det inte längre.
Kvinna 70-talist	Var aktiv i tonåren men inte längre.
Kvinna 30-talist	Har inte varit aktiv inom ett parti, men har blivit politiskt intresserad.

7. Begrepp

När vi genomförde våra berättarcirklar uppstod en viss begreppsförvirring som vi vill reda ut här.

Politik

Politik handlar om de gemensamma beslut som vi fattar på samhällsnivå till exempel i riksdag, landsting och kommun. Politik kan också vara att försöka påverka de beslut och de processer som leder fram till detta påverkansarbete. Enligt vår definition kan man välja att ägna sig åt politisk verksamhet både inom funktionshinderrörelsen som inom ett politiskt parti.

Engagemang

Flera deltagare ser sitt engagemang i olika funktionshinderråd som politiska uppdrag, men det är inte en definition som delas av stadsdelsnämnderna då funktionshinderrörelsens ledamöter inte får arvoden för sitt deltagande på samma villkor som politikerna som sitter i samma råd på uppdrag direkt under nämnderna.

Politiskt uppdrag

Med politiskt uppdrag menar vi uppdrag man har utifrån sin partipolitiska tillhörighet.

Universal design

Vänsterpartiet hänvisar till *universal design* i sitt svar. Det är också känt som Design för alla.

8. Strategier

Med strategier menar vi strategier man har vad gäller det politiska uppdraget kontra sitt funktionshinder. Vi kan se två strategier, den ena är att starkt markera sitt funktionshinder inom partiet där man ställer krav på partiet vad gäller tillgänglighet etcetera och är tydlig i nämnder med vilket stöd man behöver för att klara sitt uppdrag. Den andra strategin är att så mycket som möjligt tona ner sitt funktionshinder och tillexempel i första hand engagera sig i frågor som är utanför den funktionshinderpolitiska sfären.

”Man behöver inte alltid markera så mycket, utan ibland räcker det med att engagera sig och synas. Så var det inom mitt parti. Informationen blev bättre inom partiet så länge vi var några med synskada som engagerade oss”.

En deltagare hade tagit ett personligt strategiskt beslut och lämnat sina politiska uppdrag för att i stället engagera sig inom funktionshinderrörelsen. Eftersom detta inte är en större studie kan vi inte uttala oss om det är en vanlig strategi eller inte. Vi har inom funktionshinderrörelsen också sett exempel på motsatsen, nämligen att viktiga profiler inom rörelsen switchat över det huvudsakliga engagemanget från funktionshinderrörelsen till ett politiskt parti.

9. Resultat av frågorna under projektet

9.1 Frågor till deltagarna

9.1.1 Varför engagerar man sig politiskt

Man skulle kunna tro att frågor kring funktionshinder är det som driver människor med funktionsnedsättningar att engagera sig politiskt då dessa deltagare valt att engagera sig i en funktionshinderorganisation, men i det material vi har fått fram visar det sig att andra politiska frågor har varit dominerande när människor har valt att gå in i ett politiskt parti.

- Engagemang i lokala och centrala miljöfrågor.
- Jämställdhet mellan könen.
- Bara en av våra deltagare angav funktionshinderfrågor som skäl till sitt partipolitiska engagemang.
- Eftersom funktionshinderrörelsen är partipolitisk obunden så har flera deltagare valt att inte engagera sig partipolitiskt även om man har haft ett medlemskap i ett politiskt parti.

9.1.2. Om du inte är aktiv längre Vad kommer det sig?

De som varit aktiva men inte längre är det har angivit lite olika skäl till detta.

- Ett skäl har varit att funktionshindret gjort att det har varit svårt att ta uppdrag.
  - En synskada gör det svårt att läsa in handlingar. Informationen har med andra ord inte varit tillgänglig.
- Andra har vittnat om en ”politisk förvirring” som gjort att det har varit svårt att engagera sig. I gruppen fanns deltagare som inte kände en naturlig hemvist i något politiskt parti.
- En person tyckte att det var svårt att få gehör för de frågor som intresserade hen.
- Andra har helt enkelt valt att i stället engagera sig i funktionshinderrörelsen.

9.1.3. Om du haft uppdrag vilka har det varit?

- En deltagare hade arbetat som ombudsman inom ett parti och suttit åtta år som ledamot i en socialnämnd.
- En deltagare var med och bildade en lokalavdelning på hemmaplan i sitt parti.
- En deltagare har angivit medlemskap och uppdrag inom andra intresse- och fackliga organisationer utanför handikapprörelsen
- Några jämställer uppdrag i Funktionshinderråd med ett politiskt uppdrag.
- Flera har haft uppdrag inom kommunalpolitiken eller lokalt i sitt parti.

9.1.4. Har din funktionsnedsättning varit ett hinder för ditt politiska engagemang

- De synsvaga och dyslektikerna har svårigheter att få materialet på rätt sätt för att kunna läsa in sig på frågorna.
- En fråga som varit uppe är hur det fungerar om man behöver personlig assistans för att klara sitt uppdrag inom politiken. Har man t.ex. uppdrag som berör LSS eller socialtjänstlagen så uppkommer ju en sekretessproblematik.

Hur löser man detta om man behöver assistans med att anteckna? En deltagare löste det genom att använda nämndsekreteraren .

”Jag har fått kämpa väldigt hårt för att dra uppmärksamheten från min person. Få människor att se något annat.”

- Flera deltagare angav att funktionshindret inte var ett hinder utan snarare en fördel inom politiken.

”Inom politiken var det en fördel för mig att ha funk”.

- Funktionshinderfrågorna är viktiga för mig som politiker med en egen funktionsnedsättning, samtidigt som jag inom partiet inte vill bli känd som *hen i rullstol* eller *hen med synskadan*.
- Det diskuterades också om olika klädkoder i olika sammanhang. Som synskadad kan det vara svårt att få reda på vilken klädkod som gäller vid ett givet tillfälle, särskilt då om klädkoden är inofficiell. För personer med rörelsenedsättningar kan problemen vara att det är svårt att använda vissa kläder så att de sitter snyggt om man till exempel använder rullstol.

”Personligen blev det en styrka genom att jag var politiskt skolad genom DHR. Denna organisation har utbildat mig i lika hög grad som universitetet”.

- En deltagare uppgav att den digitala kommunikationen, e-post etcetera är ett problem om man är epileptiker. Vi kan från projektet inte bedöma om detta är ett generellt eller individuellt problem. Deltagaren som tog upp denna problematik har epilepsi vid sidan av sin rörelsenedsättning. DHR:s målgrupp är ju främst personer med rörelsenedsättningar därför saknar vi kunskap på området.

I rapporten ”Hur är läget 2014” skriven av Myndigheten för delaktighet kan vi utläsa att: Vi vet bara att internetanvändandet är lägre bland DHR:s medlemmar än hos befolkningen i övrigt

”När jag är med i grupper sker mycket av kommunikationen per dator och det utestänger mig på grund av epilepsin”.

9.1.5. Vilka frågor har du som hjärtefrågor inom ditt parti?

I motsats till svaren som ovan, kan man här se att funktionshinderfrågorna dominerar. Därefter följer miljöfrågorna, jämställdhet, mänskliga rättigheter och intersektionalitet.

9.1.6. Har du valt att driva frågor som rör funktionshinder?

En av deltagarna har suttit i facknämnd som enbart sysslar med funktionshinderfrågor. En deltagare har drivit frågorna i en socialnämnd i en mindre kommun. Två av deltagarna har drivit funktionshinderfrågor partiinternt. Resten av deltagarna har valt att inte svara på frågan.

”Ja, lokalt inom mitt parti har jag drivit frågorna.”

9.1.7. Är du engagerad i valrörelsen

En deltagare är engagerad i valrörelsen 2014. Orsaken till detta är att man inte är partipolitiskt engagerade idag, men har kvar sitt medlemskap.

9.1.8. Behöver du någon form av stöd för att klara ditt uppdrag i form av hjälpmedel eller tjänster? I så fall vilka? Om inte vad önskar du?

Flertalet av våra deltagare redovisade att man har svårigheter att läsa handlingar till sammanträden. En strök också under att det också handlar om tempo, att kunna läsa relativt snabbt. Någon menade sig behöva lektörshjälp. De flesta menade nog att datahjälpmedel, till exempel talsyntes, räcker men då måste tekniken utvecklas så att man kan tillgodogöra sig textmassan snabbare. Ett problem som också togs upp är sekretessbestämmelserna kontra våra hjälpbehov. Tidigare har vi tagit upp personlig assistans men detta problem uppkommer ju även om man har tolk eller ledsagare med sig vid sammanträdet.

En viktig fråga var hur man skulle klara av ett uppdrag som innebär många möten på olika platser om man är beroende av färdtjänst för att ta sig fram.

Vi tycker att det är en intressant synpunkt där politiker som reser på grund av sina uppdrag kanske borde bli befriade från samåkning, men detta skulle kanske vara politiskt känsligt? ”Politiker åker i en gräddfil, inom färdtjänsten” men våra deltagare anser att logistiken, när man har ett uppdrag, helt klart är ett problem i lika hög grad som att inte kunna läsa svartskrift tillräckligt snabbt.

9.1.9. I vilka situationer kommer funktionshinderfrågor upp på agendan?

Flera deltagare har erfarenhet av att deras egen närvaro motiverar till diskussioner kring funktionshinder. Deltagarna hade dock inte någon större erfarenhet av att funktionshinderfrågor diskuterats inom partierna.

9.2. Frågor till partiexpeditionerna

Frågorna skickades till partiexpeditionerna för de partier som sitter i kommunstyrelsen. Svaren redovisas genomgående i den traditionella vänster-höger-skalan. Svaren nedan är en sammanfattning av de ursprungliga svaren som finns i bilaga 2.

9.2.1 Vilka funktionshinderfrågor ligger på partiets åtgärdslista?

Vänsterpartiet lyfter lokalt rätten till bostad, arbete och sysselsättning. Regionalt så vill V. förbättra vårdkedjan i övergången mellan att vara barn och att vara vuxen. Centralt är man mycket kritisk mot den nya diskrimineringslagen som man betraktar som tandlös.

Socialdemokraterna lyfter fram tillgängligheten som den viktigaste funktionshinderfrågan att åtgärda och pekar också på att mer behöver göras.

Miljöpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna initierat omarbetning av kommunens funktionshinderpolitiska plan. I övrigt lyfter man bara enkelt avhjälpta hinder samt tillgänglighet som diskrimineringsgrund.

Folkpartiet prioriterar olika tillgänglighetsfrågor dels den fysiska tillgängligheten och dels tillgängligheten till information.

Moderaterna börjar med värderingsfrågor där man sätter individens fri och rättigheter i fokus. Sedan kommer man in på tillgänglighet till sjukvård och möjlighet att välja utförare inom hemtjänsten samt att bedömningen i LSS verkar vara ojämnt mellan könen. Man tar också upp Göteborgs plan för full delaktighet som man tycker går för långsamt att ta fram.

9.2.2 Att ha en annan etnisk bakgrund än svensk och ha en funktions-nedsättning är att ha dubbla hinder. Hur arbetar ert parti med den här typen av frågor?

Vänsterpartiet säger sig inte ha någon uttalad politik på detta område men känner igen problematiken.

Socialdemokraterna konstaterar att det finns en problematik och har gett kommunen i uppdrag att arbeta med frågan. Nämner här ett projekt kallat *Closing the gap*.

Miljöpartiet har initierat att likabehandlingsplaner, utifrån alla diskrimineringsgrunder, ska tas fram i Göteborgs stads samtliga nämnder och bolag. Det är viktigt att ha en intersektionell ansats i antidiskrimineringsarbetet, och förstå hur olika diskrimineringsgrunder samverkar.

Folkpartiet säger sig inte arbeta med etnicitet och funktionshinder på något speciellt sätt. Vi kommer tillbaka till detta svar under analysdelen.

Moderaterna pekar på att såväl erfarenheten av att leva med en funktions-nedsättning eller att ha annan etnisk bakgrund kan vara en styrka likväl som en svaghet. Detta beror på situationen och individens förhållningssätt.

9.2.3 DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade. Hur arbetar ditt parti med frågan?

Den här frågan kan tyckas ligga utanför det som denna rapport behandlar men den var viktig för våra projektdeltagare.

Vänsterpartiet talar mest om vad man vill göra centralt för att bredda arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättningar och det man föreslår är i första hand förstärkt ekonomisk kompensation till arbetsgivare som anställer personer med funktionsnedsättningar.

Socialdemokraterna. När det gäller arbetsmarknaden så börjar man med att göra en analys över varför arbetsmarknaden ser ut som den gör för personer med funktionsvariation. Sedan går man in på vad kommunen gör.

Miljöpartiet har en mix i sina förslag som innebär en höjning av de ekonomiska ersättningarna till arbetsgivare men också en sammanslagning av försäkringskassa och arbetsförmedling. Miljöpartiet har också en kommunalpolitisk ansats genom ett traineeprogram som Göteborgs kommun driver.

Folkpartiet hoppas att den skärpta diskrimineringslagen också kommer att förbättra situationen för personer med funktionsnedsättningar på arbetsmarknaden.

Moderaterna anser att arbetsmarknadsfrågorna är centrala för välfärden.

9.2.4 Finns i partiet någon/några politiskt aktiva som har en funktions-nedsättning?

Vänsterpartiet har svarat ja på frågan men påpekar att den är något oklar då vi inte definierat om vi menar parlamentariska uppdrag eller inte. Man har inom partiet personer med funktionsnedsättning både lokalt, regionalt och på riksplanet. Partiet tillämpar längre talartid vid talsvårigheter eller om tolk behöver användas. Försöker ha sina partiaktiviteter i tillgängliga lokaler med hörselslinga etc.

Socialdemokraterna påpekar att partiet är stort och gör därför antagandet att man har politiskt aktiva med funktionsvariationer inom partiet.

Miljöpartiet lyfter vikten av att ha företrädare med till exempel funktionsnedsättningar. Man menar att det är en demokrati fråga.

Folkpartiet markerar liksom de andra partierna att de inte för någon statistik över vilka medlemmar som har eller inte har funktionsnedsättningar. Man markerar också det faktum att alla funktionsnedsättningar inte är synliga.

Moderaterna utgår från att de har företrädare med egna funktionsnedsättningar. Man anser också att många funktionshinder är kompenserade genom mediciner och hjälpmedel vilket gör att de inte påverkar möjligheten att ta uppdrag.

9.2.5 När det kommer till frågan att göra samhället tillgängligt används ofta argumentet att bygga tillgängligt kostar pengar.

Men vad sker om man istället vänder på det och tittar på vad otillgängligheten kostar samhället?

Vänsterpartiet När det gäller tillgänglighet lånar vänsterpartiet begrepp från *universal design*.

Socialdemokraterna gör här en intressant koppling till befolkningsutvecklingen. Även om svaret är svårtolkat, så måste man mena att kravet på en tillgänglighet ökar, kopplat till en befolkningsutveckling med en större andel äldre i befolkningen. Socialdemokraterna är ensamt bland partierna att göra denna koppling.

Miljöpartiet för in begreppet hållbarhet i diskussionen om tillgänglighet. Man för också in frågan om tillgänglighet som en mänsklig rättighet.

Folkpartiet trycker på tillgängligheten till offentliga lokaler.

Moderaterna för in hjälpmedelsfrågorna som en del av tillgänglighetsdiskussionen, detta är intressant och tänkvärt om man har ett relativt tillgänglighetsbegrepp. Det är till exempel lättare för en person som använder permobil att ta sig fram i stadsmiljön. Permobilförare är till exempel inte lika känslig för mindre trottoarkanter som de som använder manuell rullstol eller rullator.

Man lyfte som enda parti att behovet av tillgänglighet ökar med stigande ålder.

9.2.6 Att inte kunna gå och rösta i den vallokal man tillhör på grund av bristande tillgänglighet är att frånta enskilda medborgare rätt att få delge sin röst i ett demokratiskt samhälle. Hur ser ert parti på detta?

Samtliga partier anser att vallokaler skall vara tillgängliga.

9.3 Frågor till Valstugefolket

Anledningarna till enkäten bland valstugorna är två. Dels att se hur väl kunskapen kring funktionshinderfrågorna ser ut bland personerna som bemannar valstugorna, dels ett genuint intresse av att veta hur väl förankrat olika delar av funktionshinderpolitiken är i partierna.

Vilka funktionshinderfrågor ligger på Ditt partis ”åtgärdslista”

Man kan se att partiernas representanter i valstugorna är mer regional- och kommunalpolitiskt inriktade än sina kollegor på partikanslierna. Kollektivtrafik, vård och omsorg är det som lyfts fram medan skola och arbete helt lyser med sin frånvaro.

Har ni någon/några politiskt aktiva som är funktionshindrade

När det gäller representationen av personer med funktionsnedsättningar hade ”valstugefolket” bättre koll än kanslierna, särskilt vad det gäller den kommunala representationen. Vi har inget svar på varför det är så men undersökningen visar det. Flera representanter lyfte konkret fram olika partimedlemmar både i det egna partiet och i andra partier, om man jämför med svaren vi fått från partiexpeditionerna.

DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade.

Hur arbetar ditt parti med frågan?

Här varierade svaren från partierna från ”vet ej”, till väldigt insatta svar. Noteras skall att ett moderat svar var att offentliga arbetsgivare skall gå före när det gäller att bereda arbete för dem med funktionsnedsättningar, men moderater i andra valstugor svarade som om man endera tyckte att det var en ickefråga eller inte hade någon kunskap. Anledningen till att vi här särskilt lyfter fram moderaterna är att svaren skiljer sig så åt mellan de olika valstugorna.

Vad kostar otillgängligheten samhället

Från flera partier har vi inte fått något svar alls. Andra partier har menat att om man tänker tillgänglighet redan på ritbordet minskar kostnaden för tillgängligheten.

Diskrimineringslagen, träder i kraft 1 januari 2015, hur göra den känd

För det första kan vi konstatera att lagen inte var känd hos alla partiarbetare, men de stora partierna la stort ansvar för marknadsföringen av lagen ut till medborgarna, på staten och funktionshinderorganisationerna. Det är här som vi för första gången i svaren ser att partierna hänvisar till funktionshinderorganisationerna. Men även Göteborgs råd för funktionshinderfrågor nämns som en möjlig huvudman för att göra diskrimineringslagens förändringar känd för Göteborgarna.

10. Analys av svaren från cirkeldeltagarna

10.1.1 Varför engagerar man sig politiskt

Man skulle kunna tro att frågor kring funktionshinder är det som driver människor med funktionsnedsättningar att engagera sig politiskt, men i det material vi har fått fram visar det sig att andra politiska frågor har varit dominerande när människor har valt att gå in i ett politiskt parti.

Detta är en intressant motsägelse till resten av svaren. Kan det vara så att man inte ser funktionshinderfrågorna som partipolitiska frågor eller är dessa frågor så osynliga inom partierna att även de partipolitiskt aktiva med funktionsnedsättningar tvingats lägga sitt engagemang på annat håll för att över huvud taget få funktionshinderfrågorna belysta.

Några av deltagarna har inte engagerat sig politiskt på grund av sitt engagemang i funktionshinderrörelsen, men även för dem dominerar andra frågor än funktionshinderfrågor, när man talar partipolitik.

10.1.2 Om du inte är aktiv längre Vad kommer det sig

Två skäl dominerade dels att funktionshindret gjorde att det var svårt att ta på sig uppdrag det andra skälet var att deltagarna ansåg att arbete inom funktionshinderrörelsen var ett effektivare sätt att få gehör för sina frågor. Detta pekar mot att det politiska arbetet inom partierna inte är tillgängligt och att funktionshinderfrågorna har en låg prioritet.

10.1.3 Om du haft uppdrag vilka har det varit?

Tre av deltagarna har haft politiska uppdrag. Kommunalpolitiskt och haft en del enstaka uppdrag på central nivå. Två av deltagarna hade suttit i nämnder där man kunde påverka funktionshinderpolitiken men bara en av dem prioriterade detta. Den tredje personen hade suttit i en teknisk nämnd utan direkt anknytning till funktionshinderfrågorna. Man kan spekulera i om det är viktigt att markera sin politiska mångsidighet för att få politiska uppdrag i partierna. Det är tydligt att kunskap i funktionshinderfrågor inte renderar uppdrag inom partierna.

10.1.4 Har din funktionsnedsättning varit ett hinder för ditt politiska engagemang?

Samtidigt som deltagarna redovisar att det kan vara svårt att få upp funktionshinderfrågor som en naturlig del av partiernas politiska diskussioner, så redovisar man också att man inte vill dra uppmärksamheten till den egna funktionsnedsättningen. Detta blir naturligtvis en paradox.

En deltagare berörde att kunskapen hen fått via funktionshinderrörelsen var en styrka inom politiken. Frågan är om de personer som väljer att ha sitt huvudsakliga engagemang inom partipolitiken, på samma sätt för över sin kunskap till funktionshinderrörelsen.

10.1.5 Vilka frågor har du som hjärtefrågor inom ditt parti

Här kan man se två sätt att förhålla sig som kan ha sitt ursprung i vilken organisationskultur som är ens primära. Är man fostrad inom funktionshinderrörelsen lär man sig att inte ta partipolitisk ställning. Citatet nedan är en typisk slutsats som följer denna linje.

*”Jag vill ha ett inkluderande samhälle och inte ett exkluderande.
Man kan gå olika vägar för att nå dit.”*

Är man däremot fostrad inom politiken så är man mer polemisk och ser mer skillnader mellan partierna som framgår av citatet nedan. Dessa ståndpunkter togs av två jämgamla personer som unga vuxna och bäger har erfarenhet av institutionsvistelse.

”Jag var på institution som socialministern bestämde över och det gjorde att jag blev Folkpartist för att jag blev arg på sossarna.”

10.1.6 Har du valt att driva frågor som rör funktionshinder

Vi uppfattar inte att de som har haft politiska uppdrag valt att primärt driva funktionshinderfrågor även om man till exempel kan ha drivit brukarinflytandet inom hemtjänsten eller tillgängligheten till olika naturområden. Ska man ha ett politiskt uppdrag uppfattar vi att man måste ha en bredare politisk bas än funktionshinderfrågor. Av det skälet kan man se att samtliga av dem som haft politiska uppdrag också jämsides valt att engagera sig inom funktionshinderrörelsen. Detta borde visa på att funktionshinderrörelsen är en effektivare plattform att driva politiska frågor som rör funktionshinder än att arbeta inom de politiska partierna. Om detta är ett riktigt antagande eller inte kräver djupare studier än vad vi i projektet kan genomföra.

10.1.7 Är du engagerad i valrörelsen

Eftersom endast en person enligt vår kännedom var aktiv i 2014 års valrörelse så väljer vi att inte analysera detta, även om det är intressant att partierna inte ser en styrka i att ha människor med synliga funktionshinder med i valarbetet. Endera ser partierna inte som en styrka att ha funktionshinder representerat i valarbetet eller också väljer partimedlemmar med olika funktionsnedsättningar att inte engagera sig i valarbetet

10.1.8 Behöver du någon form av stöd för att klara ditt uppdrag i form av hjälpmedel eller tjänster. I så fall vilka? Om inte vad önskar du?

Allt stöd som efterlystes handlade om tillgänglighet till information. Dels i form av datatekniska hjälpmedel dels i form av personligt stöd, lektörshjälp, skrivhjälp etcetera. Nämndernas och förvaltningarnas beredskap för detta verkar vara ganska låg. I alla fall när det gäller det personliga stödet men när det verkligen gäller har förvaltningarna oftast löst frågan.

10.1.9 I vilka situationer kommer funktionshinderfrågor upp på agendan?

Flera deltagare markerar att deras egen närvaro motiverar till diskussioner kring funktionshinder. Däremot verkar inte funktionshinderfrågorna ha någon större dignitet inom partierna.

10.2 Analys av svaren från partiexpeditionerna

10.2.1 Vilka funktionshinderfrågor ligger på partiets åtgärdslista

Man kan se på **vänsterpartiets** svar att de prioriterar generella åtgärder såsom bostadsbyggande, skapande av fler arbetstillfällen och så vidare, medan man lämnar frågan om den enskildes inflytande över till exempel den egna hemtjänsten som inte är en prioriterad fråga. Regionalt prioriterar man funktionshinderpolitiskt tillgängligheten till kollektivtrafiken och övergången mellan barn och vuxen inom vården. Detta gläder oss inom DHR då båda dessa frågeställningar är synnerligen aktuella för oss, både vad gäller tillgången på tillgängliga spårvagnar och svårigheterna att få kontinuerligt stöd med att hantera sitt funktionshinder när man lämnar barnhabiliteringen och skall knytas till vuxenhabiliteringen. Centralt lyfter man framför allt förändringarna i diskrimineringslagen som man tycker är tandlös. Detta kan vi som funktionshinderorganisation bara instämma i.

Socialdemokraterna lyfter liksom flera andra partier tillgänglighetsfrågan och lämnar till exempel personlig assistans, brukarinflytande över hemtjänst, boende och arbete därhän. Den fysiska tillgängligheten är tydligt den fråga som framför allt har diskuterats inom flera partier. Framför allt i de stora partierna, moderaterna och socialdemokraterna. Om man läser moderaternas svar så överensstämmer svaren förbluffande väl, med socialdemokraternas. Kan detta bero på att båda partierna är ”statsbärande”?

I svaret från **Miljöpartiet** kan man se att det kommunalt har suttit i ”regeringsställning” med ansvar för funktionshinderpolitiken. Exempelvis lyfter de kommunens satsning på trainee-arbete samt att Göteborg har fått pris för arbetet med tillgängligheten

På den borgerliga sidan kan man först markera att vi saknar svar från Kristdemokraterna. Hur detta påverkar svaren kan vi inte veta, men vi ser att det finns en skillnad mellan moderaternas svar och folkpartiets svar.

Folkpartiet prioriterar dels den fysiska tillgängligheten och dels tillgängligheten till information.

Moderaterna prioriterar den enskildes inflytande över olika former av stöd och service. Moderaterna pekar också på vikten av fungerande kommunala planer för funktionshinderpolitiken, där man tycker att arbetet går för sakta.

Vi från projektet ställer oss dock frågan om varför man är kritisk mot framtagandet av ny plan för funktionshinderpolitiken när ingen politisk nämnd har använt den nuvarande planen för funktionshinderpolitiken i Göteborg, - Synvändan, i sitt arbete. Om man skall värdera svaren utifrån ett DHR-perspektiv ser vi ju det som positivt att Moderaterna lyfter den enskildes inflytande över vård och omsorg.

10.2.2 Att ha en annan etnisk bakgrund än svensk och ha en funktionsnedsättning är att ha dubbla hinder. Hur arbetar ert parti med den här typen av frågor?

Vänsterpartiet säger sig inte ha analyserat detta tillräckligt för att ta en åsikt i frågan även om man förstår problematiken och har medlemmar i denna situation. Vi borde kanske inte vara så förvånade eftersom den direkta diskriminering man kan råka ut för som enskild individ inte riktigt hör hemma inom vänstern som politisk fråga men även den strukturella diskrimineringen finns ju där att hantera och där borde vänstern känna sig mer hemtam.

Socialdemokraterna. Det verkar som om medvetenheten kring segregeringen av personer med annan etnisk bakgrund är en tung fråga för socialdemokraterna medan vi tolkar svaret som att utanförskapet som funktionshinder ger mer är en principdiskussion. I Closing the gap för Göteborg* (se adress nedan) arbetar man med att utjämna skillnader mellan olika grupper i Göteborg. Människor med funktionsvariationer nämns inte särskilt i det material som vi inom projektet tagit del av, men om man gör en välvillig tolkning så kan medborgare med olika funktionsnedsättningar räknas in i begreppet olika socioekonomiska grupper. Vi tror dock inte att invånare med funktionsnedsättningar och deras livssituation har analyserats särskilt i projektet. Detta visar att politiken vad gäller invånare med olika funktionsvariationer inte är särskilt utvecklad. Staden arbetar just nu med sin funktionshinderpolitiska plan och hur framtiden ser ut kommer att handla mycket om vilken prioritet kommunfullmäktige och kommunstyrelse ger planen och hur den kommer att göra avtryck i den kommunala budgeten.

* <http://stadsutveckling.socialhallbarhet.se/halsa-och-grona-stadsmiljoer/goteborgs-egen-closing-the-gap/> adress hämtad 2014-10-28

Miljöpartiet tar ett intersektionellt perspektiv på frågeställningen och menar att det handlar om att hantera de olika diskrimineringsgrunderna i ett sammanhang. Man ser det som en del av sitt arbete med frågorna om Mänskliga Rättigheter (MR).

Folkpartiet svar förvånar oss då vi uppfattat partiet som starka både vad gäller etnicitetsfrågor och funktionshinderfrågor. Man kan tolka svaret som att man ser detta som en del av sitt antidiskrimineringsarbete och att det inte spelar någon roll om man är diskriminerad för sitt funktionshinder, sin etniska bakgrund eller sitt kön, men en alternativ tolkning är att frågan etnicitet kopplad till funktionshinder är en ickefråga för partiet. Vi skulle inte bli förvånade om den sistnämnda tolkningen är den korrekta eftersom det är en fråga som vi inom DHR Göteborgsavdelningen, inte heller har analyserat och arbetat med i någon större utsträckning. Projektet *Din vardag – Vår politik* har däremot skrivit en rapport kring detta som finns att ladda ner.

Moderaterna menar att man kan vända problemen till en styrka. Både livserfarenheten av att ha en annan etnisk bakgrund och erfarenheten av att leva med en funktionsnedsättning är en kompetens som samhället borde kunna tillgodogöra sig. DHR delar naturligtvis denna inställning både kompetensen av att ha en annan etnisk bakgrund och att leva med en funktionsnedsättning, borde ses som meriter, men arbetslöshetssiffrorna hos både personer med annan etnisk bakgrund och personer med funktionsnedsättning är alarmerande mycket större än hos befolkningen i övrigt. Vi tror utifrån vår erfarenhet som organisation att Moderaterna överskattar individens kraft och möjlighet, att påverka sin situation och att det finns en strukturell diskriminering på olika nivåer när man lever med en funktionsnedsättning och har en annan etnisk bakgrund.

Detta går att utläsa av till exempel SCB:s ULF, undersökningar som visar på att personer med annan etnisk bakgrund och funktionshinder till exempel har sämre hälsa än en person med funktionsnedsättning utan annan etnisk bakgrund än svensk.

10.2.3 DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter till att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade. Hur arbetar ditt parti med frågan?

Vänsterpartiet svar är både väntat och oväntat. Väntat är de förstärkningar man vill ge till olika stöd till exempel lönebidrag oväntat är att man varken nämner Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen, som ju är de myndigheter som har ansvaret för att ge människor med funktionsnedsättningar stöd ut i arbete. Man kan hoppas på att det inte innebär att man nedprioriterar

arbetsförmedlingen och försäkringskassans roll och ansvar när det gäller att få ut människor med funktionsnedsättningar i arbetslivet.

Socialdemokraterna. Som vi tolkar Socialdemokraternas svar vill man förstärka arbetsförmedlingens roll. Sedan gör man en intressant koppling till att befolkningsutvecklingen gör att arbetsmarknaden kommer att ha arbetskraftsbrist i framtiden och detta innebär att arbetsökande med olika funktionsvariationer skulle bli intressantare för arbetsmarknaden. Frågan är vad som gör att man resonerar på det sättet när vi vet att arbetslöshetssiffrorna för vår grupp inte förändras mellan hög- och lågkonjunktur utan står kvar på samma nivå.

Miljöpartiet. Även här ser man att Miljöpartiet i Göteborg har haft särskilt ansvar för funktionshinderfrågorna i kommunen. Man kan säga att Miljöpartiet vill komplettera vänsterns förslag till förstärkningar av bidragssystemet med en total omorganisation av arbetsförmedlingen och försäkringskassans arbetsformer. Analysen måste bli ett underkännande av försäkringskassans och arbetsförmedlingens sätt att hantera sitt ansvar gentemot medborgare med funktionsnedsättningar, som statsmakterna vill ha ut i arbete.

Folkpartiet ser arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som en diskrimineringsfråga och hoppas att den skärpta diskrimineringslagen kommer att innebära att arbetssökande med funktionsnedsättning lättare skall få arbete.

Moderaterna har den generella arbetsmarknadspolitiken som en prioriterad fråga på sin agenda men verkar ganska ointresserade av specialriktade åtgärder riktade till vissa grupper som till exempel personer med funktionsnedsättning. Vi kan inte i denna rapport ge svar på om detta verkligen är moderaternas inställning eller inte, utan bara analysera utifrån undersökningen vi gjort.

10.2.4 Finns partiet någon/några politiskt aktiva som har en funktionsnedsättning

Vänsterpartiet är det parti som mest har tänkt till vad gäller partimedlemmar med egna funktionsnedsättningar. Orsaken till detta kan inte utläsas av detta material. Men det verkar som om partiet vill ha företrädare med egna funktionsnedsättningar.

Socialdemokraterna svarar på samma sätt som flera av de andra partierna att de inte för någon statistik. De gör samma antagande som till exempel moderaterna att de på grund av sin storlek har politiskt aktiva människor med olika funktionsvariationer på alla nivåer inom rörelsen. Vi kan därför anta att man inte har gjort någon analys kring detta. Man anser inte det lika viktigt att ha personer med olika funktionsvariationer på politiska uppdrag, som man tycker att det är med jämn könsfördelning, annan etnisk bakgrund och sexuell läggning bland sina politiker.

Miljöpartiet även Miljöpartiet nominerar personer med egna funktionsnedsättningar, till olika uppdrag. Man uppger att detta är en demokratifråga. Alltså det är lika viktigt att ha företrädare med funktionsnedsättningar som att ha företrädare med annan etnisk bakgrund, kön, olika åldrar etcetera.

Folkpartiet säger sig ha företrädare med funktionsnedsättningar på alla nivåer. Det stöd som ges, ges individuellt. De generella insatser man gör inom partiet är att man försöker ha sin verksamhet i lokaler som fungerar med tanke på olika funktionshinder. Vi ser att Folkpartiet här liksom överallt i sina svar tala om individer och att de anpassningar man gör skall vara individuella utifrån den enskilda, aktiva människan. Vi från DHR vet att folkpartiet är ett parti som drar till sig många funktionshinderpolitiskt kunniga personer t.ex. Maria Johansson, DHR:s före detta Förbundsordförande. Men ingen av dessa profiler har placerats på valbar plats till Riksdags- eller EU-val. Men i mandatperioden 2010-10-14, kom en neurosedynskadad man in som ersättare, ett år in på mandatperioden. Han blev dock inte omvald nu vid valet 2014. Varför väljer ett så funktionshinderpolitiskt ”vaket” parti att inte nominera personer med egna funktionsnedsättningar på valbar plats.

Moderaternas språkbruk i denna enkät är intressant! Man *utgår* från att man har företrädare med funktionsnedsättningar på alla nivåer. Detta visar på att personer som företräder partiet och har egna funktionsnedsättningar, är en ickefråga. Man säger sig ha företrädare på alla nivåer men att hjälpmedel etc. kompenserar funktionshindret så att man inte vet om personen har en funktionsnedsättning eller inte. Vi tolkar det som att partiet inte väger in den kompetens som erfarenheten av att leva med en funktionsnedsättning innebär. Men att ett funktionshinder inte skall vara hindrande när man väl nomineras.

10.2.5 När det kommer till frågan att göra samhället tillgängligt används ofta argumentet att bygga tillgängligt kostar pengar, men vad sker om man istället vänder på det och tittar på vad otillgängligheten kostar samhället

Vänsterpartiets svar på frågan är ett svar på varför den fysiska tillgängligheten är viktig. Men kanske inte ett svar på frågan Vad otillgängligheten kostar. Alla de grupper som vänsterpartiet tar upp medför ju kostnader på grund av att otillgängligheten är så stor i samhället. Men här borde Vänsterpartiet lika väl som alla partier och DHR sätta sig och analysera detta ordentligt.

Socialdemokraterna ger en intressant koppling mellan den fysiska tillgängligheten och befolkningsutvecklingen. Man knyter också frågan om tillgänglighet till en förväntad brist på arbetskraft. Vi kan förstå knytningen om man menar att en ökad tillgänglighet minskar kostnaden för individuellt stöd. Kan man till exempel åka med vanlig kollektivtrafik, så behöver man inte använda färdtjänst, och minskar därmed behovet av en individuell stödinsats, som tar både arbetstid och ekonomiska resurser i fråga. Detta är en ståndpunkt som DHR har haft i snart tjugo år, men som börjar få gehör i samhällsplaneringen först nu.

Vi är något förvånade över att inte fler partier har tagit upp frågan om hur stödet till den del av befolkningen som har olika funktionsnedsättningar skall organiseras. I ett läge där så många kommer att behöva ett personligt stöd från en arbetsför del av befolkningen, som blir allt färre, är denna fråga central både för de politiska partierna och för funktionshinderrörelsen.

Miljöpartiet tar sin ansats utifrån Göteborgssamhället. Man har tydligen drivit igenom att Universell design skall utgöra kriterier i stadens upphandlingar. Man påpekar också att otillgänglighet också ger ett demokratiunderskott och är diskriminerande. DHR delar uppfattningen att Universell Design är en framgångsfaktor i tillgänglighetsarbetet och ett väl så viktigt verktyg som de kommande förändringarna i diskrimineringslagstiftningen.

Folkpartiet trycker på tillgängligheten till offentliga lokaler. Det vore intressant att veta hur man definierar offentliga lokaler. Är offentliga lokaler de lokaler som allmänheten har tillträde till eller är offentliga lokaler de lokaler som ägs av kommun, landsting eller stat? Folkpartiet tar upp det till-

gänglighetsarbete som drivs av Göteborgs kommun och detta borde innebära att det finns ett brett politiskt stöd för att Göteborg skall ta krafttag när det gäller tillgängligheten. Framför allt där kommunen bedriver verksamhet.

Moderaterna Det speciella med Moderaternas svar är ju deras relativa funktionshinderbegrepp där man menar att t.ex. hjälpmedel kan avhjälpa otillgänglighet, se ovan. DHR har inte en sådan tillgänglighetssyn, även om vi håller med om att hjälpmedel naturligtvis kan öka en människas möjlighet att röra sig t.ex. i stadsmiljön. Men vi är sugna på att ta en diskussion med Moderaterna kring deras tillgänglighetssyn.

Detta är något som vi från DHR har påpekat länge att fysisk tillgänglighet inte bara är bra för oss som är i yrkesverksam ålder och använder rullstol utan är en fördel för väldigt många fler grupper än man traditionellt tänker på.

10.3 Analys Valstugor

Vilka funktionshinderfrågor ligger på Ditt partis "åtgärdslista"

Det som slår oss i projektet är vilka typer av frågor som anses ha funktionshinderbäring. Partiarbetarna anser ju att kollektivtrafik, vård och omsorg är funktionshinderfrågor medan skola och arbete inte nämns i svaren. Detta känner vi också igen från de rapporter vi får in från våra representanter i stadsdelarnas råd för funktionshinderfrågor där frågor kring skola och arbete aldrig lyfts av stadsdelarna själva. Beror detta på att man inte definierar dem som funktionshinderfrågor eller beror det på att man inte vill skylta med sina tillkortakommanden. Vi antar att de flesta som fanns ute i valstugorna är politiker på kommunal nivå och därför följer sina nämnders synsätt.

Har ni någon/några politiskt aktiva som är funktionshindrade

I materialet visar det sig att valstugefolket ofta har bättre grepp över politiskt aktiva med egna funktionsnedsättningar. Eftersom vi antar att många av dem har politiska uppdrag på lokalnivå så kan det ju vara så att de också har bättre koll på den lokala partiorganisationen än vad man har inne på kanslierna.

Vi har kunnat se att det också finns skillnader mellan partierna men dessa skillnader kan vara helt slumpmässiga. Inget av svaren har något större idémässigt djup men frågan är inte heller särskilt djup i sin konstruktion.

DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter till att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshinderade.

Hur arbetar ditt parti med frågan?

Att svaren skiljer sig mellan partierna är inte så underligt det visar bara på att funktionshinderperspektivet inte är något som diskuteras till vardags, när man pratar arbetsmarknad. En Moderat pekade på vikten av att offentliga arbetsgivare går före när det gäller att bereda personer med funktionsnedsättning arbete. **Är ståndpunkten partiets är de det enda partiet som har hävdat detta. Det är en ståndpunkt som DHR i så fall delar. Vi ser fram emot diskussion med alla partier om arbetsmarknadsfrågor under 2015.**

Vad kostar otillgängligheten samhället

Även här ser man att funktionshinderfrågorna inte är en del av den vardagspolitiska diskussionen bland partierna. Många valarbetare kunde inte svara på frågan. Man ser här tydligt att funktionshinderfrågor och frågan om ett tillgängligt samhälle inte är något som är en del av den vardagspolitiska diskussionen i partierna. Några partier konstaterade bara att det är viktigt att bygga tillgängligt från början. Detta stämmer väl överens med Göteborgs Kommuns policy när det gäller tillgänglighetsfrågor där man sällan ställer krav på tillgänglighet vid ombyggnation men är betydligt hårdare när det gäller tillgänglighetskrav vid nybyggnation.

Vid årsskiftet 2015 kommer Diskrimineringslagen. Hur göra den känd

Socialdemokraterna och Moderaterna lägger här ett stort ansvar på funktionshinderorganisationerna och på GRF (Göteborgs Råd för Funktionshinderfrågor). Här lägger ”de stora partierna” delvis ansvaret på funktionshinderrörelsen och GRF. Det är svårt att analysera varför man lägger över ansvaret på ett sådant sätt. I hela materialet är det den enda fråga där partierna tar upp funktionshinderrörelsens roll i samhället.

11. Slutsatser

- Det här temat har visat att personer med funktionshinder har ett lika brett politiskt intresse som folk allmänhet.
- Många väljer att arbeta politiskt utanför de politiska partierna.
- Det finns brister i stödet till politiker med olika funktionsnedsättningar. Det kan handla om stöd vid inläsningar av handlingar avsaknad av policy hur man hanterar personlig assistans när uppdraget innebär att man tar del av sekretessbelagd information.
- Att komma från och till sammanträden, studiebesök etc. **är besvärligt.** Kollektivtrafik och färdtjänst är dåligt anpassad för resenärer som behöver passa tider.
- Vissa aktiva med funktionsnedsättningar väljer att tona ner sitt funktionshinder.
- Partiernas åsikt går isär vad gäller inställningen till att ha företrädare med egna funktionshinder i de politiska församlingarna. Jämför Moderaternas svar med Miljöpartiets i enkäten till partikanslierna.
- Hur het funktionshinderfrågan är, verkar variera mellan partierna. Men vår undersökning pekar på att även i de partier där funktionshinderfrågan är relativt närvarande så tillhör den inte de hetaste diskussionerna.
- Medvetenheten och inställningen till företrädare med egna funktionshinder varierar mellan partierna. Vissa har en ganska genomtänkt strategi medan det för andra partier är en ickefråga. Alla partier anser att personer med funktionsnedsättningar skall ha lika stor rätt att kunna hantera ett politiskt uppdrag som någon annan.
- Funktionshinderrörelsen bör uppmuntra och utbilda sina medlemmar för att de skall våga engagera sig partipolitiskt eftersom närvaron av personer med funktionsnedsättningar i det vardagspolitiska arbetet ökar funktionshinderfrågornas dignitet.
- Det finns en föreställning om att de politiska partierna är överens om funktionshinderpolitiken och att det därför är svårt att få igång en politisk diskussion. Vårt material pekar ändå på att inställningen till funktionshinder och samhällspolitik skiljer sig ganska väsentligt mellan partierna.
- Det finns en tydlig skillnad mellan allianspartierna och de övriga.
- Vänstern, Socialdemokraterna och Miljöpartiet är mer inriktade mot generella åtgärder medan de borgerliga partierna är mer inriktade på att stärka inflytandet för individen.
- Det är tydligt att partierna anser att vissa frågor har större funktionshinderbäring än andra. Vård, omsorg och kollektivtrafik är frågor som ofta lyfts fram.

11. Slutord

Att leva med funktionsnedsättning och vara politiskt aktiv var grundtemat för denna rapport. Den kom också att handla om partiernas syn på funktionshinderpolitiska frågor.

Vi från projektet vill tacka våra deltagare, de partipolitiska expeditionerna i Göteborg och alla ambitiösa valarbetare som fanns ute i valstugorna och tog sig tid att svara på våra frågor. Vi hoppas att denna rapport kan vara en inspiration till att diskutera villkoren för politiker med egna funktionshinder men också till att diskutera funktionshinderfrågorna och kanske till att våga tänka lite utanför boxen både inom partierna som inom Funktionshinderrörelsen.

Bilaga 1

Frågor som cirkeldeltagarna arbetade med.

- 1. Vad kommer ditt politiska intresse från?**
- 2. Om du inte är aktiv längre Vad kommer det sig?**
- 3. Om du haft uppdrag vilka har det varit?**
- 4. Har din funktionsnedsättning varit ett hinder för ditt politiska engagemang?**
- 5. Vilka frågor har du som hjärtefrågor inom ditt parti?**
- 6. Har du valt att driva frågor som rör funktionshinder?**
- 7. Är du engagerad i valrörelsen**
- 8. Behöver du någon form av stöd för att klara ditt uppdrag i form av hjälpmedel eller tjänster? I så fall vilka? Om inte vad önskar du?**
- 9. I vilka situationer kommer funktionshinderfrågor upp på agendan?**

Bilaga 2 Fråga 1

Frågor till partierna i kommunstyrelsen.

Svaren redovisas efter respektive fråga och presenteras i en vänster - högerskala. Kristdemokraterna svarade inte.

Vilka funktionshinderfrågor ligger på partiets åtgärdslista?

Vänsterpartiet

Det framgår inte om det gäller nationellt, regionalt eller lokalt så jag svarar lite kort på varje mest om den nationella biten.

Nationellt

1. Vi vill skärpa diskrimineringslagstiftningen och ta bort undantagen som gör den tandlös.
2. Personlig assistans. Vi vill förtydliga LSS § 9 a så att människor inte förlorar assistansen utifrån den rättstillämpning som gjort försäkringskassans strängare prövningar till praxis. Vi vill också stärka att rätten till arbete och till att vara aktiv förälder. Vi har också budgeterat för att behålla assistansen upp till 6 månader vid inläggning på sjukhus.
3. Vi har gjort en miljardsatsning för att öka möjligheterna till arbete.
4. Vi lyfter genusfrågor och behovet av tillgängligt skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning.
5. Vi vill ha en samlad statlig tolktjänst.
6. Vi vill ta bort utförsäkringen från sjukförsäkring utifrån datum, bedömningen skall vara individuell och ha en fungerande rehabiliteringskedja.
7. Vi vill ha en översyn och förstärkning när det gäller ledsagning.
8. Vi förbättrar ekonomin för de med sjuk- och aktivitetsersättning
Samt en rad andra förslag: bland annat när det gäller mer resurser till funktionshinderrörelsen, brukarrevision, långsiktigt satsning på psykiatri.

Regionalt: Vi vill fortsätta den inledda satsningen på att anställa fler människor med funktionsnedsättning. Det tillgänglighetsarbete som bedrivs skall fortsätta. Vi vill särskilt stärka primärvården när det gäller psykosocialt arbete. Vi vill se på övergången från barn/ungdom när det gäller vård och behandling till vuxen som långt ifrån alltid fungerar idag. Vi måste följa och förbättra tillgängligheten när det gäller kollektivtrafiken.

Lokalt: Nu finns det ett verktyg, tydliga mål och uppföljning när det gäller tillgänglighetsarbetet och att få bort enkelt avhjälpna hinder. Det måste drivas på. Förbättra trygghet och tidspassning när det gäller färdtjänsten. V har avsatt 17 miljoner extra. Fortsatt satsning på bostäder och utveckling av samsamsättning. Bättre boendestöd.

Socialdemokraterna svarar att den fysiska tillgängligheten är fundamental, och här är vi glada för att Göteborg under rödgrönt styre fått EU-kommissionens *Access Award*-pris, som en av de tillgängligaste städerna i Europa för funktionsvarierade och äldre. Ändå återstår mer att göra, t.ex. när det gäller kollektivtrafiken.

Miljöpartiet

I Göteborg har Miljöpartiet haft rotelansvaret för bland annat funktionshinderområdet. Vi har också gett ett uppdrag att arbeta fram en ny handlingsplan, en ny ”Synvända” – detta arbete grundar sig även på intresseorganisationernas önskemål om att denna plan ska utgå från mänskliga rättigheter och Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Denna plan kommer till kommunstyrelsen i slutet av oktober och kommer utgöra en viktig grund för det fortsatta arbetet i staden. Tidigare i år avsatte vi också 5 mkr i stimulansmedel för att komma till rätta med de sista enkelt avhjälpna hindren. Vi har också lagt ett uppdrag att inventera hur situationen ser ut på icke-kommunala platser dit allmänheten har tillträde och vilka sanktioner som dömts ut vid bristande tillgänglighet. Att bristande tillgänglighet ska utgöra en diskrimineringsgrund är en självklarhet för oss.

Folkpartiet

Alla! Vår politik baseras på allas lika rätt och möjlighet att vara aktiva i samhället. Det handlar om enkla hinder för den som har en fysisk funktionsnedsättning - att göra offentliga hus tillgängliga för den som är rullstolsburen, har en synnedsättning eller liknande, men det handlar också om att utställningar på stadens museer ska vara taktila - det vill säga att även de som inte kan se och höra ska kunna känna, och därmed kunna bilda sig en uppfattning. Den service som kommunen ger ska också vara anpassad så att man kan få den på olika sätt - som exempel ska stadens hemsida vara tillgänglig även för den med en synskada. Kollektivtrafiken - bussar och spårvagnar - måste vara lättare att åka med för den som har en funktionsnedsättning.

Moderaterna

De mest viktiga frågorna att jobba med är värderingar och attityder och tillgänglighetsfrågor. Dessa frågeställningar bottnar i etik och moral och att alla människor är lika värda, och att var och en är unik.

Det finns många frågeställningar i frågan som man behöver arbeta vidare med. En fråga som vi Moderater har uppmärksammat är frågan om jämställdhet vid LSS bedömningar. Det vill säga att vi har sett att det är vanli-

gare att män får stöd och hjälp enligt LSS än kvinnor och det tycker vi inte är i sin ordning och vi vill därför fortsätta arbeta med frågan för att komma åt problemet.

Vi tycker också att hemtjänsten behöver bli bättre genom att vara mer flexibel för de personer med funktionshinder som behöver hemtjänsten för att få sitt dagliga liv att fungera. Vi vill även att det byggs fler bostäder för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

Vi vill också införa valfrihetssystem enligt lagen om valfrihet, LOV:en. Med valfrihet så finns fler aktörer att välj på och man kan påverka vem som kommer hem och hjälper till. Och man kan även välja bort en utförare om man inte är nöjd.

Det finns andra mer vardagsnära frågor som också är viktiga där ett exempel är att vi tycker att det är fel att man måste beställa färdtjänstresan hem tidigt på kvällen, fastän man inte vet när man vill åka hem eller om man vill avsluta kvällen någon annanstans än hemma. Likaså behöver exempelvis sjukvården ta större hänsyn till om man är funktionshindrad genom att t ex avsätta längre tid för ett besök. Ett annat behov är fler offentliga toaletter med lift, i vart fall att det finns minst en centralt belägen i Göteborg.

När det gäller färdtjänsten har vi sagt att det är vår ambition att personer med färdtjänst ska kunna få resa utan begränsningar i antalet resor med ett månadskort precis som man kan göra i kollektivtrafiken med ett månadskort.

När det gäller frågan om tillgänglighet så arbetar Göteborgs stad med tillgänglighetsinventering. Det är ett arbete vi tycker är viktigt men som går för långsamt. På samma sätt tycker vi att arbetet i Göteborg med handikapplanen, även kallad både ”Synvändan” och ”Programmet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning” går för långsamt.

Vi Moderater, tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna vill att Göteborgs stads Program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning, revideras med utgångspunkt av dels den utvärdering som är gjord, dels med beaktande av HSO:s synpunkter.

Vi i Alliansen vill alltså att arbetet med Handikapplanen går fortare än vad Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i Göteborg vill. Vi menar att de fördröjer arbetet i onödan genom sitt beslut att det ska tas fram en helt ny plan.

Bilaga 2, fråga 2

Att ha en annan etnisk bakgrund än svensk och ha en funktionsnedsättning är att ha dubbla hinder.

Hur arbetar ert parti med den här typen av frågor?

Vänsterpartiet

När det gäller frågan om annan etnisk bakgrund och funktionsnedsättning och det dubbla problem det innebär återstår för oss att ta tag i den frågan. Vi har dock medlemmar i den situationen.

Socialdemokraterna

Människors lika värde och rättigheter är en primär och central utgångspunkt för den socialdemokratiska politiken. Samtidigt har vi i hela västvärlden mycket starka polariserande och segregering tendenser, som drabbar både människor med annan etnisk bakgrund och med funktionsvarians. Den socialdemokratiska politiken i staden är i stort och smått inriktad på att bryta denna utveckling i stadsplanering, i utbildning, i sociala och folkhälsoinsatser – men vi måste erkänna att vi inte är fullt nöjda med resultatet. Här arbetar vi nu med ett utvecklingsarbete med inriktning ”Closing the gap” med bas på Sociala resursförvaltning, med kunskaps- och metodutveckling, för att åstadkomma bättre resultat.

Miljöpartiet

Vi har bland annat initierat att likabehandlingsplaner, utifrån alla diskrimineringsgrunder, ska tas fram i Göteborgs stads samtliga nämnder och bolag. Det är viktigt att ha en intersektionell ansats i antidiskrimineringsarbetet, och förstå hur olika diskrimineringsgrunder samverkar.

Folkpartiet

Inte på något annat sätt än vi annars gör - vi utgår från vars och ens rätt att vara sig själv och kunna leva sitt liv som alla andra, oavsett hudfärg, kön, sexuell läggning, rörelseförmåga etc.

Moderaterna

Ert påstående, att man har dubbla hinder när man både har annan etnisk bakgrund och funktionsnedsättning, det instämmer vi inte i rakt av.

Vi kan förstå att det kan upplevas som ett dubbelt hinder, med den kan likväl vara en dubbel tillgång. Att t ex ha en annan etnisk bakgrund än svensk innebär dessutom att man har en annan kulturkompetens och vidare språk-

kunskaper, vilket är värdefulla tillgångar både på en arbetsplats men också i mötet med andra. Moderaternas värdegrund innebär att vi är ett parti för alla och vi ser människor som en tillgång. Vi menar att alla har ett likavärde och var och en är unik. Alla människor ska ges förutsättningar att delta i samhällslivet och uppmuntras att förverkliga sina liv och drömmar.

Bilaga 2, fråga 3

DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter till att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade.

Hur arbetar ditt parti med frågan?

Vänsterpartiet

Ja frågan har diskuterats på nationell, regional och lokal nivå. Nationellt presenterade Vänsterpartiet ett 13-punktsprogram. Flera av förslagen i Vänsterpartiets utgår ifrån slutsatserna i FunkA-utredningen som presenterades i maj 2012. Huvuddelen av de åtgärder som FunkA-utredningen föreslår finns med i Vänsterpartiets förslag till statsbudget. När det gäller den delen av lönekostnaden som består av statliga stöd höjs i vårt förslag taket från dagens 16 700 kronor per månad till knappt 20 000 per månad för nybeviljade stöd. Detta har stor betydelse för att bredda arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättningar. Satsningen kostar cirka 1,3 miljarder per år från år 3. Vänsterpartiet vill också se en förstärkning av stöden till de arbetsgivare som tar emot personer med lönestöd, för ökade kostnader som en anställning kan innebära, till exempel för rehabiliterande insatser. Vi satsar därför 1 miljard per år från år 3.. Se länken <http://www.vansterpartiet.se/mangmiljard-satsning-pa-jobb-for-personer-med-funktionsnedsattning>

Ja det är vi och därför har vi föreslagit en skattesänkning. Vad jag vet enda partiet som gör det.

Socialdemokraterna

Funktionsvarierades möjligheter till arbete är i dag alldeles för begränsade. Det är delvis en följd av 1990-tals krisen som slimmade arbetslivet till att bara ha plats för 100 procentigt presterande, delvis en följd av att staten under senare år retirerat från sitt ansvar här. Arbetsförmedlingen har avlövat, AMI har lagts ner, samordningsförbunden har genom Försäkringskassans nerdragningar fått minskade resurser. I Göteborg har staden avsatt 6,7 miljoner på två år för ett uppdrag till samordningsförbundet Delta på Hisingen att verka för en komplementär arbetsmarknad för individer som har svårt att finna isteg på den ordinarie arbetsmarknaden.

Miljöpartiet

I Göteborgs stad har vi länge arbetat med ett traineeprogram för funktionsnedsatta, som har visat goda resultat i utvärderingarna. Det viktigaste är

dock att stadens ordinarie rekryteringsprocess ska vara icke-diskriminerande, och arbetsplatserna tillgängliga. Miljöpartiet har också lyft den danska modellen med ”Fleksjobb” – en modell som har inneburit att många personer med nedsatt arbetsförmåga kommit tillbaka till arbetsmarknaden. Miljöpartiet tycker att det är principiellt fel att de som är sjuk och arbetslösa, föräldralediga eller pensionärer ska betala högre skatt. Vi vill se över hela skattesystemet och det krävs en mer genomgripande och mer rättvis reform. Vi vill också slå ihop Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan till en Arbetslivstrygghetsmyndighet. Kompletterande aktörer kan också ges i uppdrag att få personer ut på arbetsmarknaden.

Folkpartiet

Vi har, genom Folkpartiets hårda arbete i regeringen, bland annat fått igenom en tuffare *diskrimineringslag*. Därigenom blir det också svårare för en arbetsgivare att säga nej till en arbetssökande om hen uppfyller kraven i övrigt. Det är en självklarhet för oss att alla räknas i samhället - oavsett eventuell funktionsnedsättning.

Moderaterna

Svaret på denna fråga återkommer till de väsentliga delarna i vår politik som handlar om vikten av att se alla människor som en tillgång, att alla har ett likavärde och att var och en är unik. Tyvärr är inte detta ett synsätt som genomsyrar samhället i alla delar, men det är viktigt för oss i vår politik och i de sammanhang där vi är med och påverkar. De frågor vi återkommer till då är som ovan, att Göteborgs stad får en Handikapplan, att valfrihet införs och att frågor om attityd och värderingar har fortsatt hög prioritet.

När det gäller frågan om sjukersättning så gäller det alla - oavsett om man har funktionshinder eller inte. Moderaternas viktigaste frågor, jämte en bra skola och fler bostäder, är frågan om jobben. Sverige behöver fler som arbetar och fler arbetade timmar för att kunna ha en fortsatt god kvalitet i de offentliga verksamheterna som vård, skola och omsorg. Det vill säga för att kunna betala ut sjukförsäkringar, pensioner, försörjningsstöd så är det viktigt att vi uppmuntrar till arbete. Vi Moderater, har sänkt skatten på arbete just för att vi vill stimulera till att fler arbetar eftersom det är det som Sverige behöver för att kunna upprätthålla den nivå och standard vi har i samhället.

Bilaga 2, fråga 4

När det kommer till frågan att göra samhället tillgängligt används ofta argumentet att bygga tillgängligt kostar pengar, men vad sker om man istället vänder på det och tittar på vad otillgängligheten kostar samhället?

Vänsterpartiet

Att planera för att människor har olika funktionsvariationer från början är ekonomisk. Ett tillgängligt samhälle är bra för alla. För människor som har en funktionsnedsättning hela eller en stor del av livet, för den ökande andelen äldre, för barnfamiljer för de som tillfälligt får problem. Det handlar i grunden om att skapa ett jämlikt delaktigt samhälle där människor kan leva ett så självständigt liv som möjligt.

Socialdemokraterna

Vi har i tjugofem års tid lite drygt varit i ett läge där utbudet på arbetskraft har överstigit efterfrågan. Nu är vi genom befolkningsutvecklingen på väg in i en situation där vi kommer att få tilltagande brist på arbetskraft. Att i det läget inte göra allt för att mobilisera och utveckla samhällets alla mänskliga resurser blir mycket dyrt.

Miljöpartiet

Det som är bra för personer med funktionsnedsättningar, är bra för alla. Det är också det som är mest hållbart. Vi arbetar bland annat med universell design i upphandlingar. Att göra det tillgängligt från början minskar inte bara kostnaderna, men framför allt utgår vår syn från att detta är en mänsklig rättighet, att det möjliggör ett mer självständigt liv och att bristande tillgänglighet ska utgöra en diskrimineringsgrund. Göteborg har också fått Europeiska kommissionens pris – Access City Award – för de arbetsmetoder som används för att göra staden mer tillgänglig.

Folkpartiet

Det är naturligtvis inte ok. Det måste vara möjligt även för den med en fysisk funktionsnedsättning att ta sig in i alla offentliga lokaler, och där pågår ett arbete med att se över och åtgärda det som måste ordnas för att tillgängligheten ska bli bra.

Moderaterna

Ja vi instämmer med er i det kloka med att tänka till från början och få med sig det som är viktigt. Detta gäller på många områden, att göra om något i efterhand är inte lika lätt som att göra rätt från början. Dessutom är det så att hjälpmedel och andra standarder som bidrar till ökad tillgänglighet också underlättar för alla, inte minst för äldre.

Bilaga 2, fråga 5

Att inte kunna gå och rösta i den vallokal man tillhör på grund av bristande tillgänglighet är att frånta enskilda medborgare rätt att få delge sin röst i ett demokratiskt samhälle. Hur ser ert parti på detta?

Vänsterpartiet

Vallokaler skall vara tillgängliga. Vi har uppfattat att det skulle vara så detta val så vi får ta med oss frågan.

Socialdemokraterna

Helt oacceptabelt. Detta måste följas upp och rättas till i den mån det förekommit i Göteborg.

Miljöpartiet

Självklart ska alla invånare kunna göra sin demokratiska röst hörd. Vallokaler ska vara tillgänglig för alla, och går det inte att för närvarande tillgodose detta så ska valförrättaren byta lokal. Det är inte acceptabelt att välja vallokaler som inte är tillgängliga för alla.

Folkpartiet

Det är naturligtvis inte ok. Det måste vara möjligt även för den med en fysisk funktionsnedsättning att ta sig in i alla offentliga lokaler, och där pågår ett arbete med att se över och åtgärda det som måste ordnas för att tillgängligheten ska bli bra.

Moderaterna

Självfallet ska vallokaler vara tillgängliga för alla. Detta är en nödvändighet. Vi har hört med Valnämndens kansli i frågan om de två vallokaler ni nämner och de hälsar att alla vallokaler är tillgängliga, vilket även inbegriper dessa två skolor. Skolor har alltid ett krav på sig att vara tillgängliga för att kunna vara en skola för alla. Dessutom finns lagen om ”Enkelt avhjälpta hinder” (HIN) som reglerar frågan.

Bilaga 2, fråga 6

Finns partiet någon/några politiskt aktiva som har en funktionsnedsättning?

Vänsterpartiet

Frågan är inte specificerad så det framgår om det menas parlamentariska uppdrag. Svarar därför mer allmänt. Ja på alla tre nivåerna och anställd. I partistyreelse rörelsehinder och rullstolsburen. Regionalt cp skada rullstolsburen. Lokalt se regionalt samt blind/svårt synskadad, respektive intellektuell funktionsnedsättning. Hörselnedsättning med flera. Vänsterpartiet har tagit en tillgänglighetspolicy som skall gälla i hela landet. Det är dock olika hur långt man kommit regionalt/lokalt. I Stockholm har V beställt valstugor med bred dörr och ramp medan Göteborg inte har det utan nöjer sig med förtält. I övrigt att planera aktiviteter i tillgängliga lokaler med hörselslinga. På hemsidan ha lättläst, nu i valet en del teckentolkat. Tillämpa längre talartid vid talsvårigheter. Personligt stöd, som dock kan bli bättre, med mera. Medvetenheten har ökat men det behövs mer insatser.

Socialdemokraterna

Socialdemokraterna är ett stort parti med över 4 000 medlemmar i Göteborg och hundratals personer med politiska uppdrag på kommunal, regional och riksnivå. Det finns naturligtvis personer med funktionsvariation, men något register över dessa och vilka åtgärder som vidtagits finns inte.

Miljöpartiet

Miljöpartiet för inga anteckningar över vilka funktionsnedsättningar som våra medlemmar och företrädare har. Däremot är vi medvetna och arbetar för att våra företrädare ska spegla samhället i stort, med olika bakgrunder. Politiker med funktionsnedsättningar ska inte känna sig hindrade att ta uppdrag, utan vi arbetar aktivt med ökad tillgänglighet att ta förtroendeuppdrag. Det är inte bara en fråga om mänskliga rättigheter, utan också en ytterst viktig demokratifråga. Miljöpartiet i Göteborg arbetar aktivt dessa frågor och vi utvärderar och förbättrar med regelbundenhet.

- Vi arrangerar varierande medlemsaktiviteter så att medlemmar med olika preferenser kan delta.
- Vi har information om vår politik på olika språk
- Vid sammankomster skall deltagarna alltid använda mikrofon.
- Vi använder oss av mentorer som hjälper nya medlemmar till rätta och att man känner sig välkommen.

- Vi eftersträvar att våra möteslokaler är tillgängliga för alla personer med eller utan fysiska eller intellektuella funktionshinder.
- Vid behov använder vi oss av tolkar

Folkpartiet

Ja, det har vi. Vi har politiskt aktiva med olika sorters funktionsnedsättningar - från rullstolsburna till allergiker och astmatiker. Det är dock inte alltid uppenbart - inte alla sitter i rullstol - och vi frågar inte våra medlemmar om de har en funktionsnedsättning. Därför är det svårt att redogöra för vem som har vilken funktionsnedsättning.

Det som generellt görs är anpassningar i den *fysiska miljön* för att underlätta för rullstolsburna och andra som har det svårare att ta sig fram. Därutöver finns anpassningar individuellt i form av exempelvis *syn- eller hörselhjälpmedel* - det beror helt och hållet på funktionsnedsättning.

Moderaterna

Ja, visst har vi funktionshindrade personer som är aktiva i vårt parti och dessa finns sannolikt både på lokal nivå, regionalt och på riksplan. Jag svarar sannolikt eftersom vi inte har något register eller motsvarande över medlemmars funktionsnedsättningar.

Dessutom utgår jag från att våra företrädare representerar ett genomsnitt när det gäller funktionsnedsättningar. Och eftersom de flesta funktionsnedsättningar är dolda och det finns många bra hjälpmedel, allt från mediciner, hörapparater och stavningsprogram, till proteser och automatiska dörröppnare så är också många funktionshinder avhjälpade eller kompenserade och kan därför också vara svåra att se eller känna till.

Svaren från partierna har undertecknats av

Eva Olofsson

Stefan Landberg

Vänsterpartiet

stadssekreterare (FP)

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Moderaterna har inte undertecknat med namn, utan svarar namnlöst för partiet.

Bilaga 3.

Frågor/svar Valstugor

1. Vilka funktionshinderfrågor ligger på Ditt partis "åtgärdslista"

Vänsterpartiet Backaplan	<i>Kollektivtrafik, göra vårdcentralen tillgänglig</i>
Vänsterpartiet Frölunda	<i>Tillgängligheten i vardagen</i>
Vänsterpartiet Mölnlycke	<i>Vet ej</i>
Socialdemokraterna Backaplan	<i>Tillgänglighet inom kultur, möjlighet till arbete, LSS skall ses över. Ingen diskriminering skall kunna ske.</i>
Centern Kungsportsplatsen	<i>Kollektivtrafik – Man ska kunna ta sig runt i staden oavsett funktionshinder</i>
FI (Femin. initiativ) Brunnsparken	<i>På varje punkt</i>
Moderaterna Backaplan	<i>Framkomligheten i samhället, vet ej i övrigt</i>
Moderaterna Kungsportsplatsen	<i>Fysisk tillgänglighet, få resultat genom dialog</i>
KP Backaplan	<i>Vi har ingen, men vi strävar efter att alla ska ha det bra Budgeten ska styras av behoven</i>
KP Brunnsparken	<i>Sitter ej med i kommunfullmäktige</i>
RS Brunnsparken	<i>Tar upp på möten, trånga lokaler</i>

2. Har ni någon/några politiskt aktiva som är funktionshindrade

Vänsterpartiet Backaplan	<i>Regionalt: Jesper Odelberg</i>
Vänsterpartiet Frölunda	<i>Nej</i>
Vänsterpartiet Mölnlycke	<i>Vet ej</i>
Socialdemokraterna Backaplan	<i>Regionalt, Riks, Hörselnedsättning</i>
Centern Kungsportsplatsen	<i>Lokal, regional</i>
FI (Femin. initiativ) Brunnsparken	<i>Lokal- Riks.</i>
Moderaterna Backaplan	<i>Lokalt: kvinna med synproblem</i>
Moderaterna Kungsportsplatsen	<i>Regionalt lokalt Rörelsenedsättning och hörselnedsättning</i>
KP Backaplan	<i>Nej, vi har inga representanter men vi har en medlem som arbetar ideellt.</i>
KP Brunnsparken	<i>Sundsvall o Riks</i>
RS Brunnsparken	<i>Ja på lokalplan, Permobil</i>

3. DHR arbetar aktivt med att våra medlemmar ska ha samma möjligheter till att få ett arbete på samma villkor som icke funktionshindrade. Hur arbetar ditt parti med frågan?

Vänsterpartiet Backaplan	<i>Göteborg, Borås, Trollhättan och Skövde har center för Funktionshindrade. Ja, ni ska ju inte betala mer, beloppet ska justeras efter inkomst. Forma arbetsmarknadspolitiken</i>
Vänsterpartiet Mölnlycke	<i>Vet ej</i>
Socialdemokraterna Backaplan	<i>Man skall betala skatt efter löneinkomst för att minska glappet. Mer jämlikt samhälle</i>
Centern Kungsportsplatsen	<i>Ingen uppgift</i>
FI (Femin. initiativ) Brunnsparken	<i>Fler traineeplatser, och anpassa arbetsplatser och tjänster i kommunen Julia Bahnèr Forskar och är talesperson</i>
Moderaterna Backaplan	<i>Skatten blir mindre för arbetarna på grund av jobbskatteavdrag</i>
Moderaterna Kungsportsplatsen	<i>Kom/regionala/statliga företag skall föregå med gott exempel annars blir det svårt att motivera övriga att hänga på.</i>
KP Backaplan	<i>Alla människor har rätt till arbete. Krav på att kapitalismen ska vara rättvis. Alla ska ha rätt till inkomst</i>
KP Brunnsparken	<i>Alla som vill skall få ett arbete</i>
RS Brunnsparken	<i>Vill ha 200 000 välfärdsjobb, Jobb åt alla, bostad åt alla</i>

4. Vad kostar otillgängligheten samhället

Vänsterpartiet Backaplan	<i>Kan inte ge ett konkret svar</i>
Vänsterpartiet Frölunda	<i>Vet ej</i>
Vänsterpartiet Mölnlycke	<i>Vet ej</i>
Socialdemokraterna Backaplan	<i>Man bygger rätt ifrån början, ändra i diskrimineringslagen. Bygga bort hinder</i>
Kungsportsplatsen <i>Det måste åtgärdas!</i>	
FI (Femin. initiativ) Brunnsparken	<i>Kommunen bygga billigt</i>
Moderaterna Backaplan	<i>Vet ej</i>
Moderaterna Kungsportsplatsen	<i>Bättre inom ordinarie planering – långsiktigt arbete!</i>
KP Backaplan	<i>Satsa resurser, tillgängligheten ska öka. Har en helhetssyn i stället</i>
KP Brunnsparken	<i>Kortsiktigt tänkande</i>
RS Brunnsparken	<i>Har en personlig åsikt och tror att partiet har samma.</i>

5. Diskrimineringslagen träder i kraft 1 januari 2015, Hur göra den känd

Vänsterpartiet Backaplan	<i>Kommunen ska efterleva, göra den känd, leva upp till lagarna.</i>
Vänsterpartiet Frölunda	<i>Nej</i>
Vänsterpartiet Mölnlycke	<i>Bra om normerna följs</i>
Socialdemokraterna Backaplan	<i>Med hjälp av media och organisationer. Myndigheter och Handikapprådet</i>
Centern Kungsportsplatsen	<i>Staten bör vara med och informera. Dessutom spelar funktionshinder-organisationerna en stor roll! Se not!</i>
FI (Femin. initiativ) Brunnsparken	<i>Få bort "under 10 anställda" Gbg Kommun: Normkritisk pedagogik Personligen: Vill ha in psykfrågor.</i>
Moderaterna Backaplan	<i>Tillgänglighetsplaner</i>
Moderaterna Kungsportsplatsen	<i>Känner inte till så bra. Men ingen ska bli diskriminerad. Alla är lika mycket värda</i>
KP Backaplan	<i>Har inte hört talas om lagen</i>
KP Brunnsparken	<i>Sitter ej med i kommunfullmäktige</i>
RS Brunnsparken	<i>Är inte representerade i kommunfullmäktige, ännu. Not. Vi vill även ta bort undantag ett för ett, istället för att ta bort alla på en gång.</i>

GÖTEBORGSAVDELNINGEN